

ковський; з ХХ ст. - І.Кучеренко, Г.Китастий та ін.

З ХІХ ст. кобзарством жваво цікавляться фольклористи, письменники, композитори, художники - підкреслив А.Бровкін. - Серед дослідників кобзарства були фольклорист Михайло Максимович, письменник Пантелеймон Куліш, художник і етнограф Порфирій Мартинович, композитор Микола Лисенко, а пізніше - музикознавець і фольклорист Філарет Колесса, художник Опанас Сластіон, письменник і етнограф Гнат Хоткевич та інші діячі української культури. Вони вивчали побут та виконавське мистецтво кобзарів, записували їх репертуар, організовували їхні концертні виступи перед громадськістю.

У 1918 р., в якому Україна здобула свою незалежність, народилася перша капела кобзарів, яку заснував у Києві визначний бандурист Василь Ємець. Вона сприяла утворенню подібних колективів по всій Україні - в Харкові, Миргороді, Умані, Конотопі тощо. Та найвидатнішою із них стала Полтавська капела бандуристів, заснована 1925 р. Керівником і організатором цієї капели був Володимир Кабачок - відомий у майбутньому український хоровий диригент і бандурист.

У 30-х роках кобзарі зазнавали тяжких політичних переслідувань. Арешти, заслання, розстріли забирають безцінні сили перших керівників різних українських капел Г.Хоткевича, В.Кабачка, Д.Балацького, М.Опришка та ін.

З 1941 р. керівником Української капели бандуристів ім.Т.Шевченка стає Григорій Китастий, який був її творчим натхненником від дня її виникнення до самої своєї смерті в 1984 р. Він керував капелою в найтяжчі, найнебезпечніші роки війни.

Виступав у Німеччині, Америці, Канаді, Австралії. Вже з 1968 р., за активної участі Григорія і Петра Китастих, по різних осередках Америки й Канади щороку відбуваються кобзарські табори, курси та семінари для молоді, на яких вишколюються нові кобзарські кадри, інструктори гри на бандурі та керівники молодіжних ансамблів бандуристів. Останніми роками майже всю цю роботу перебрала молодіжна організація - Товариство українських бандуристів (ТУБ). Робота з молоддю поширилася поза межі США й Канади до Європи, Південної Америки і Австралії. Сьо-

годні по всьому світу, де поселилися українці, існують гуртки, школи та ансамблі кобзарського мистецтва.

У сучасних умовах, коли розвиток національної культури набуває державного значення, - зазначив А.Бровкін, - кобзарське мистецтво розвивається в професійному напрямі. В класі професора Національної музичної академії України ім. П.Чайковського С.В.Баштана, учня В.Кабачка, отримали музичну освіту відомі бандуристи: В.Єсіпок, П.Чухрай, І.Коваль, Ю.Незовибатько, Р.Гриньків та ін. В музичних навчальних закладах України - школах, музичних училищах, педінститутах, інститутах культури, консерваторіях - відкрито класи бандури.

Отже, інформаційне забезпечення широких кіл прихильників кобзарського мистецтва, виконавців, викладачів, дослідників знаннями про найбагатше сховище документів кобзарського мистецтва, що знаходиться в НБУВ, - підкреслив заступник генерального директора Бібліотеки, - є актуальним і має на меті зберегти для майбутніх поколінь національну спадщину. Таким чином, актуальність зазначеного проекту зумовлена необхідністю забезпечення доступу до рідкісних документів та їх збереження як унікальних пам'яток світової культури.

На завершення урочистої частини В.Г.Китастий ще раз підкреслив важливість акції і взаєморозуміння щодо спільної праці з НБУВ

Присутні ознайомилися з експозицією вельми змістовної виставки «Кобзарське мистецтво (з фондів НБУВ)».

Презентація завершилася виступами молодих талановитих майстрів кобзарського мистецтва Світлани Мороз, Ірини Александрової, Любомира Шевчука і Світлани Благодир.

*Валерія Шульгіна,
завсектором нотних видань
НБУВ,
к.п.н., проф.*

© Шульгіна Валерія Дмитрівна, Київ, 2000

Семінар бібліотечних працівників у НБУВ

При НБУВ не перший рік функціонує постійно діюча система підвищення кваліфікації бібліотечних працівників НДУ НАН України, яка ґрунтується на вивченні їх пропозицій, з одного боку, та методичному забезпеченні їх діяльності співробітниками групи мережі відділу загального бібліотекознавства, з іншого. Побажання щодо планів проведення семінарських занять, засідань методичної ради, практикумів, стажувань бібліотеки НДУ подають разом зі звітом про свою роботу. Методисти аналізують ці запити, змогу їх виконання, визначають необхідність залучення спеціалістів з інших систем та відомств. Запропонована тематика занять вивчається щодо її законодавчого забезпечення, складаються переліки державних документів (постанови, правила, інструкції, положення, угоди, ДСТУ тощо), досліджується рівень розробки даного питання у фаховій пресі, основні етапи його розвитку.

Наявність при НБУВ читального залу бібліотекознавчої літератури дає можливість вивчити досвід роботи бібліотек різних рівнів та відомчих систем України, близького і далекого зарубіжжя, проаналізувати теоретичні напрацювання бібліотечних шкіл Москви та Санкт-Петербурга.

Тема, актуальна для багатьох книгозбірень, включається до плану занять, зумовлюючи конкретну форму розробки (інструкція, положення, методичні рекомендації тощо). Наприклад, численні прохання роз'яснити питання нормування праці бібліотеки, визначення необхідної кількості виконавців на кожній окремій ділянці зумовили розробку збірника матеріалів «Нормування праці», який обговорювався

на практичних заняттях фахівців, був апробований у бібліотеках інститутів археології, гідробіології, геологічних наук, загальної та неорганічної хімії НАН України.

Узагальнення звітів про роботу бібліотек НДУ, вивчення її на місцях допомагають визначити тематику практикумів, стажувань, засідань круглих столів. Досвід діяльності бібліотеки та заходів адміністрації Інституту металофізики з питань збереження фондів, узгодженість дій у боротьбі з боржниками був проаналізований саме на заняттях.

Бібліотечні колективи НДУ працюють сьогодні в умовах скорочення коштів на комплектування фондів та відсутності інформації про випуск нової вузькопрофільної літератури, що спонукає до пошуку нетрадиційних форм роботи, до залучення спонсорів, використання можливостей різних благодійних організацій, товариств, самостійного налагоджування книгообмінних зв'язків. Нами пропагувався досвід з комплектування фондів через фірми «Періодика», «Ідея», «Логос», «Бібліосфера». Бібліотеки НДУ брали участь у міжнародних програмах INTAS, співпрацювали з фондами «Відродження», «Сейбр-Світло» тощо. На прохання бібліотекарів у 1999 р. методистами було проведено заняття з питань класифікації фондів за ББК та УДК.

У грудні минулого року за «Планом підвищення кваліфікації бібліотечних працівників» відбувся черговий семінар з теми «Основні напрями роботи бібліотек НДУ НАН України в 2000 р.». У ньому взяли участь завбібліотеками понад 50 академічних установ.

Головний бібліотекар НБУВ Т.Л.Кулаковська зазначила, що організація роботи бібліотеки - це система заходів, які забезпечують її роботу в цілому, кожної її ділянки, конкретного працівника, сприяють підвищенню ефективності всіх напрямів діяльності. Доповідка детально спинилася на питаннях розробки документів, регламентуючих діяльність бібліотеки. Особливу зацікавленість слухачів викликали рекомендації з підготовки «Положення про бібліотеку НДУ», «Положення про інформаційно-бібліотечну раду установи», посадові інструкції, правила користування бібліотекою тощо.

Серйозного відношення, підкреслила Т.Л.Кулаковська, потребує планування роботи бібліотеки, оскільки в силу об'єктивних причин знизилася основні показники роботи книгозбірень у т.ч. кількість читачів, відвідувань, число книговидач, надходжень та опрацювання документів. Такий стан справ зумовлює розширення кола форм і методів інформаційно-бібліотечного обслуговування, перехід на нові технології, створення електронних баз даних власної генерації та використання кумулятивної інформації бібліотек й інформаційних центрів світу. Скласти реальний план роботи можна лише чітко розраховуючи бюджет робочого часу та застосовуючи норми на основні бібліотечно-бібліографічні процеси.

Промовець наголосила, що обов'язковими обліковими документами, які повинні зберігатися в бібліотеці постійно, є книги сумарного та інвентарного обліку, зошит обліку видань на заміну загублених, акти перевірки фонду та прийому-передачі.

Н.с. Н.І.Смаглова поінформувала про основні труднощі, пов'язані з розробкою «Інструкції з організації обліку бібліотечного фонду НДУ НАН України». Вона звернула увагу на ряд об'єктивних причин, які стримують процес напрацювання інструктивно-методичної бази. Це:

- відсутність державних стандартів та затвердженої термінології з бібліотечної справи;
- розбіжності в документах, прийнятих окремими міністерствами й відомствами без участі бібліотечних фахівців;
- неузгодженість дій бухгалтерів та бібліотек у ході проведення індексації балансової вартості фондів;
- зміни, що відбулися у видавничій справі й поява нових носіїв інформації (мультимедіа, CD-ROM);
- відсутність координаційних зв'язків методичних центрів у розробці документів та ін.

Проблемними є і визначення типів і видів документів, котрі повинні братися на балансовий облік. Рішення щодо терміну зберігання документів постійного або тимчасового характеру приймає комісія з питань збереження фондів або інформаційно-бібліотечна рада установи.

Наголошувалось на обов'язковому обліку, оцінці вартості та взятті на

баланс установи документів, що надходять у бібліотеки як дари та гуманітарна допомога, і на необхідності дублювання обліку на паперових носіях при організації і веденні його в електронній формі.

Н.І.Смаглова запропонувала бібліотекам НДУ взяти участь в обговоренні проекту інструкції з обліку фондів у цих установах на засіданні методичної ради (другий квартал 2000 р.).

Про досвід роботи з індексації вартості бібліотечного фонду та визначення вартості окремих документів розповіла завбібліотекою Інституту зоології Л.М.Ластікова.

У зв'язку з грошовою реформою серйозні проблеми виникли у процесі переоцінки фонду. Внаслідок його індексації, проведеної бухгалтерією цієї установи, його вартість виявилася невиправдано заниженою. Бібліотека провела серйозну роботу з переоцінки літератури. В Інституті було створено комісію, в складі якої працювали представники бухгалтерії та адміністрації установи, бібліотекарі, які подали на розгляд комісії свою методику визначення вартості книг згідно з їх науковою та історико-культурною цінністю й урахуванням ринкових цін.

Доповідка подала свою методику індексування та оцінки фондів.

Представник передплатного агентства «Ідея» В.Б.Земський запропонував надійну поставку друкованої продукції з усіх галузей знань: це 3 тис. найменувань періодичних видань Росії; 10 тис. російських книг 200 видавництв РФ; 300 найменувань українських журналів, понад 6 тис. книг 140 видавництв нашої країни. Фірма гарантує вчасну поставку документів з 10% знижкою, доукомплектування літературою (ретро) зі значнішими знижками, випускає періодичні каталоги «Книги Росії», «Періодика Росії», «Книги України», «Букс ін Принт Україна» та інші видання.

Учасники семінару оглянули нові надходження документів до читального залу бібліотечознавчої літератури. Н.с. С.М.Косяк (завзалом) охарактеризувала широке коло україномовних і російськомовних документів, що надійшли до фонду протягом 1999 р. Особливу увагу присутніх привернули цінні законодавчі та енциклопедичні видання, отримані з Росії: «Библиотека и закон», «Книга: энциклопедия», «Энциклопедия книжного дела» тощо.

Бібліотечні працівники потребують систематичних занять з підвищення кваліфікації, допомоги методичного центру в прийнятті конкретних рішень, інформації щодо поширення досвіду роботи бібліотек у нових ринкових умовах і постійного професійного спілкування.

Надавати практичну допомогу бібліотечним працівникам з усіх питань організації роботи їх установ, своєчасно інформувати про вихід нових законодавчих та нормативно-правових документів - головне завдання методичної діяльності НБУВ.

*Галина Солоїденко,
н.с. Відділу бібліотекознавства
НБУВ*

Національному музею історії України - 100 років

Громадськість Києва здавна переймалася думкою про необхідність створення загальнодоступного музею. Одна з таких спроб, на жаль, невдала, відноситься ще до 1887 р. Знову питання постало в другій половині 90-х років XIX ст.

Цього разу за справу взялися представники передової інтелігенції міста: В.Антонович, О.Лазаревський, О.Лашкевич, П. та Ф.Лебединцеви, А.Прахов, М. і Ф.Терещенки, Б.Ханенко, В.Хвойка та ін.

Питанням будівництва установи опікувалося створене в 1897 р. Товариство старожитностей і мистецтв. Про це свідчать протоколи його засідань, що зберігаються в Інституті рукопису НБУВ. З самого початку музей підпорядковувався правлінню, а пізніше - комітету Товариства, яке очолював Б.І.Ханенко. Воно звернулося до киян з проханням надати фінансову допомогу для зведення приміщення музею та подарувати йому колекції.

Міська влада виділила під будівництво ділянку (нині - вул. М.Грушевського, 6). Серед перших 300 тис. крб. пожертвувань 100 тис. надійшло від царя, а 108 тис. - від родини Терещенків. Певні суми передали Бродський і Дегтярьов, Симиренки і Тарновський, Толлі та Харитоненки й ін.

Було розроблено програму і статут майбутнього музею. Почали надходити дарунки, кошти для проведення археологічних розкопок. Зібрані багаті різноманітні колекції вже в 1897 р. дали змогу Товариству старожитностей і мистецтв відкрити виставку, де були представлені колекції

В.Антоновича, В.Гезе, С.Мазаракі, Б.Ханенка, Ф.Кундеревича, І.Хойновського, В.Хвойки. Передала експонати й Імператорська археологічна комісія. В цьому ж році вийшов каталог виставки.

На засіданні правління Товариства було вирішено відкрити музей для учасників XI Всеросійського археологічного з'їзду, що мав відбутися в Києві 1-20 серпня 1899 р. (за ст. ст.). 6 серпня (18 за н. ст.) установа прийняла перших відвідувачів.

Так, зазначалося у звіті про з'їзд, зусиллями Б.Ханенка і В.Хвойки в Києві було відкрито цікавий новий музей.

З 1902 р. директором установи призначається М.Б.Біляшівський. У її програмі передбачалися відділи: антропологічний, археологічний, історичний, художньо-промисловий, художній, етнографічний, бібліотека з підрозділами стародруків, рукописів та автографів, яка на той час налічувала 156 видань і продовжувала поповнюватися літературою за спеціалізацією музею. Попри нестачу коштів, з червня 1913 р. вводиться посада бібліотекаря. Він користувався однаковими правами із завідуючими відділами і був членом Ради музею. Перші бібліотекарі - видатні громадські та державні діячі, історики Д.І.Дорошенко та В.К.Прокопович.

Зберігачем археологічного відділу до кінця свого життя був В.Хвойка. В інвентарні книги музею він власноруч вніс записи про понад 40 тис. експонатів. Ці книги, котрими цікавляться фахівці багатьох країн, і сьогодні є іноді єдиним джерелом для визначення окремих предметів.

Урочисте відкриття та освячення Київського художньо-промислового і наукового музею імені государя Миколи II відбулося 30 грудня 1904 р.

Основне фінансування музею здійснювали родини Ханенків та Терещенків. Вони, а також Бобринський, Лінниченко, Сурін, Боділевський та ін. продовжували передавати різноманітні колекції.

З перших років свого становлення музей здійснює видавничу діяльність. З 1900 до 1913 рр. випускаються путівники. В журналах «Киевская